

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

3. märts 2020*

Eelotsusetaotlus – Tarbijakaitse – Direktiiv 93/13/EMÜ – Ebaõiglased tingimused tarbijalepingutes – Hüpoteeklaenuleping – Muutuv intressimäär – Hoiupankade hüpoteeklaenude baasindeks – Õigus- või haldusnormidest tulenev indeks – Lepingutingimuse ühepoolne kehtestamine müüja või teenuseosutaja poolt – Läbipaistvuskontroll liikmesriigi kohtus – Lepingutingimuse ebaõigluse tuvastamise tagajärjed

Kohtuasjas C-125/18,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Juzgado de Primera Instancia n° 38 de Barcelona (Barcelona esimese astme kohus nr 38, Hispaania) 16. veebruari 2018. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse samal päeval, menetluses

Marc Gómez del Moral Guasch

versus

Bankia SA,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, asepresident R. Silva de Lapuerta, kodade presidendid J.-C. Bonichot, A. Arabadžiev, E. Regan, M. Safjan ja S. Rodin (ettekandja), kohtunikud L. Bay Larsen, T. von Danwitz, D. Šváby, F. Biltgen, K. Jürimäe ja C. Lycourgos,

kohtujurist: M. Szpunar,

kohtusekretär: ametnik L. Carrasco Marco,

arvestades kirjalikku menetlust ja 25. veebruari 2019. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- M. Gómez del Moral Guasch, esindajad: *abogados* J. M. Erasquin Vázquez, A. Benavente Antolín, M. Ortiz Pérez ja S. Moreno de Lamo,
- Bankia SA, esindajad: *abogados* R. Fernández-Aceytuno Sáenz de Santamaría, F. Manzanedo González, M. Muñoz García-Liñán, V. Rodríguez de Vera Casado, L. Briones Bori ja A. Fernández García,
- Hispaania valitsus, esindajad: M. J. García-Valdecasas Dorrego ja J. Rodríguez de la Rúa Puig,
- Ühendkuningriigi valitsus, esindaja: S. Brandon, keda abistas *barrister* A. Howard,

* Kohtumenetluse keel: hispaania.

– Euroopa Komisjon, esindajad: N. Ruiz García, J. Baquero Cruz ja C. Valero,
olles 10. septembri 2019. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288), eelkõige selle artikli 1 lõike 2, artikli 4 lõike 2, artikli 6 lõike 1, artikli 7 lõike 1 ja artikli 8 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud Marc Gómez del Moral Guaschi ja Bankia SA vahelises kohtuvaidluses seoses nende vahel sõlmitud hüpoteeklaenulepingus sisalduva muutuvat laenuintressi puudutava tingimusega.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Direktiivi 93/13 kahekümne neljandas põhjenduses on märgitud, et „liikmesriikide kohtutel või haldusametustel peavad olema piisavad ja tõhusad vahendid, et ebaõiglaste tingimuste seadmist tarbijalepingutes takistada“.
- 4 Direktiivi artikli 1 lõige 2 sätestab:
„Lepingutingimused, mis põhinevad kohustuslikel [õigus- või haldusnormidel] ning nende rahvusvaheliste konventsioonide sätetel või põhimõtetel, millega liikmesriigid või [Euroopa Liit] on ühinenud, eelkõige transpordi valdkonnas, ei kuulu käesoleva direktiivi reguleerimisalasse.“
- 5 Direktiivi artikkel 4 sätestab:
„1. Ilma et see piiraks artikli 7 kohaldamist, võetakse lepingutingimuse hindamisel arvesse lepingu sõlmimise objektiks oleva kauba või teenuse laadi ning viidatakse lepingu sõlmimisel kõigile sellega kaasnevatele asjaoludele ning kõigile teistele kõnealuse või muu lepingu tingimustele, millest see sõltub.
2. Tingimuste õiglase või ebaõiglase iseloomu hindamine ei ole seotud lepingu põhiobjekti mõiste [ega hinna ja tasu sobivusega vastusooritusena pakutavate teenuste või kauba eest], kui kõnealused tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles.“ [täpsustatud sõnastus]
- 6 Direktiivi artikkel 5 sätestab:
„Lepingutes, mille kõik või teatavad tarbijale pakutavad tingimused esitatakse kirjalikult, peavad kõnealused tingimused olema koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles. Kui tingimuse tähenduse suhtes on kahtlusi, tuleb kohaldada tarbijale kõige soodsamat tõlgendust. [...]“.
- 7 Direktiivi 93/13 artikli 6 lõikes 1 on ette nähtud:
„Liikmesriigid sätestavad, et ebaõiglased tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on [...] tarbijaga sõlminud, ei ole [riigisisestes õigusaktides sätestatud tingimustel] tarbijale siduvad ning [et leping jääb muus osas pooltele siduvaks, kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglaste tingimusteta].“ [täpsustatud sõnastus]

8 Direktiivi artikli 7 lõige 1 sätestab:

„Liikmesriigid tagavad, et tarbijate ja konkurentide huvides oleksid olemas piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes, mis müüjad või teenuste osutajad tarbijatega sõlmivad.“

9 Direktiivi artikkel 8 sätestab:

„Liikmesriigid võivad käesoleva direktiivi reguleerimisalas vastu võtta või säilitada asutamislepingule vastavad rangemad sätted, et tagada tarbijate kaitstuse kõrgem tase.“

10 Direktiivi 93/13 lisa, mis sisaldab näidisloetelu tingimustest, mida võib pidada ebaõiglaseks, on sõnastatud järgmiselt:

„1. Tingimused, mille eesmärk või tagajärg on:

[...]

- l) anda võimalus, et müüja või teenuste osutaja määrab kauba hinna tarnimise ajal või tõstab kauba või teenuse hinda, ilma et tarbijal oleks kummalgi juhul õigus leping lõpetada, kui lõplik hind on liiga kõrge, võrreldes lepingu sõlmimise ajal kokkulepitud hinnaga;

[...]

2. Punktide g, j ning l reguleerimisala

[...]

- c) Punkte g, j ning l ei kohaldata:

- väärtpaberite, rahastamisvahendite ja muude toodete või teenustega seotud tehingute suhtes, kui hind on seotud börsinoteeringu või börsindeksi või finantsturu kursi kõikumistega, mida müüja või teenuste osutaja ei saa mõjutada,

[...]

- d) Punkt l ei takista hinnaindekseerimisklauslite rakendamist, kui need on seadusega lubatavad ning kui hindade muutumist täpselt kirjeldatakse.“

Hispaania õigus

11 Tsiviilseadustiku (Código Civil) artiklis 1303 on sätestatud:

„Kohustuse tühisuse tuvastamise korral peavad lepingupooled vastastikku tagastama lepingu esemeks olevad asjad koos viljadega ja hinna koos intressiga, kui järgmistes artiklites ei ole sätestatud teisiti.“

12 Peaministri 5. mai 1994. aasta määruse hüpoteeklaenude finantstingimuste läbipaistvuse kohta (Orden del Ministerio de la Presidencia, sobre transparencia de las condiciones financieras de los préstamos hipotecarios, BOE nr 112, 11.5.1994, lk 14444), mida on muudetud ministri 27. oktoobri 1995. aasta määrusega (BOE nr 261, 1.11.1995, lk 31794) (edaspidi „5. mai 1994. aasta määrus“), teises lisatingimuses oli sätestatud:

„Hispaania Pank määrab Dirección General del Tesoro y Política Financiera (Riigikassa ja Rahanduspoliitika Peadirektoraat, Hispaania) aruande põhjal ringkirjaga kindlaks ametlike indekse või baasintressimäärade kogumi, mida punktis 1.1 nimetatud üksused võivad kohaldada muutuva intressimääraga hüpoteeklaenudele, ja avaldab regulaarselt nende väärtuse.“

- 13 Kuninga 16. novembri 2007. aasta seadusandliku dekreeedi 1/2007, millega kiidetakse heaks tarbijate ja kasutajate kaitse üldseaduse ja teiste täiendavate seaduste konsolideeritud versioon (Real Decreto Legislativo 1/2007 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias, *BOE* nr 287, 30.11.2007, lk 49181, edaspidi „kuninga seadusandlik dekreet 1/2007“), artiklis 8 „Tarbijate ja kasutajate põhiõigused“ on sätestatud:

„Tarbijate ja kasutajate põhiõigused on järgmised:

[...]

- b) Nende õiguspäraste majandus- ja sotsiaalhuvide kaitse, eeskätt ebaausate kaubandustavade ja lepingutesse ebaõiglaste tingimuste lisamise vastu.

[...]“.

- 14 Kuninga seadusandliku dekreeedi 1/2007 artikkel 60 „Lepingueelne teave“ sätestab:

„1. Enne kui leping või vastav pakkumus muutub tarbijale või kasutajale siduvaks, peab ettevõtja andma talle selgelt ja arusaadavalt asjakohast, tõest ja piisavat teavet lepingu põhitunnuste, eriti selle juriidiliste ja majanduslike tingimuste kohta, välja arvatud juhul, kui see on kontekstis ilmselge.

[...]“.

- 15 Kuninga seadusandliku dekreeedi 1/2007 artikkel 80 „Eraldi läbi rääkimata tingimuste nõuded“ sätestab:

„1. Tarbija- ja kasutajalepingutes, milles kasutatakse lepingutingimusi, mida ei ole eraldi läbi räägitud, sealhulgas tingimusi, mille on sätestanud riigiasutused ja nendest sõltuvad üksused ja ettevõtjad, peavad need tingimused vastama järgmistele nõuetele:

[...]

- c) poolte heauskus ja õiglane tasakaal nende õiguste ja kohustuste vahel, mis igal juhul välistab ebaõiglaste lepingutingimuste kasutamise.

[...]“.

- 16 Kuninga seadusandliku dekreeedi 1/2007 artikkel 82 „Ebaõiglaste tingimuste mõiste“ sätestab:

„1. Ebaõiglasteks tingimusteks loetakse kõik lepingutingimused, mida ei ole eraldi läbi räägitud, ja kõik tavad, millega ei ole sõnaselgelt nõustunud, mis on vastuolus heauskuse nõudega ja põhjustavad lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat ja kasutajat.

[...]“.

17 Ministri 28. oktoobri 2011. aasta määruse EHA/2899/2011 pangateenuste läbipaistvuste ja kliendi kaitse kohta (Orden EHA/2899/2011 de transparencia y protección del cliente de servicios bancarios, BOE nr 261, 29.10.2011, lk 113242) artikli 27 „Ametlikud intressimäärad“ lõike 1 punktis a on sätestatud:

„1. Vastavalt käesolevas ministri määruses kehtestatud tingimustele avaldatakse igakuiselt järgmised ametlikud intressimäärad nende kohaldamiseks krediidasutuste poolt:

a) Keskmine intressimäär krediidasutuste Hispaanias antavatel üle kolmeaastastel hüpoteeklaenudel vabamüügis oleva eluaseme omandamiseks.“

18 27. septembri 2013. aasta seaduse 14/2013 ettevõtjate ja nende rahvusvahelistumise toetamise kohta (Ley 14/2013 de apoyo a los emprendedores y su internacionalización, BOE nr 233, 28.9.2013, lk 78787) viieteistkümnendas lisasättes on ette nähtud, et selle sätte lõikes 1 nimetatud kehtetuks tunnistatud intressimäärad, mille indeks põhineb Hispaania hoiupankade antavate hüpoteeklaenude keskmisel intressimääral (edaspidi „Hispaania hoiupankade hüpoteeklaenude baasindeks“), asendatakse lepingus ette nähtud asendava määra või baasindeksiga ja et kokkuleppelise asendava määra puudumisel asendatakse kõnealune määr „ametliku intressimääraga, mida nimetatakse „keskmine intressimäär krediidasutuste Hispaanias antavatel üle kolmeaastastel hüpoteeklaenudel turuhinnaga eluaseme omandamiseks“, millele kohaldatakse kehtetuks tunnistatud määra ja eespool viidatud määra vahe aritmeetilisele keskmisele vastavat marginaali, mida arvutatakse andmete põhjal, mis on kättesaadavad lepingu sõlmimise kuupäeva ja selle kuupäeva vahel, mil määr tegelikult asendati“.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

19 Gómez del Moral Guasch sõlmis 19. juulil 2001 pangaga, kes oli Bankia õiguseellane, hüpoteeklaenulepingu summas 132 222,66 eurot eluaseme omandamise rahastamiseks.

20 Lepingu punkt 3bis „Muutuv intressimäär“ sisaldab tingimust, mille kohaselt tarbija makstav intressimäär muutub vastavalt Hispaania hoiupankade hüpoteeklaenude baasindeksile (edaspidi „vaidlusalune lepingutingimus“). Vaidlusalune lepingutingimus on sõnastatud järgmiselt:

„Kokkulepitud intressimäär määratakse kindlaks kuuekuuliste perioodide kaupa alates lepingu allkirjastamise kuupäevast ning esimesel kuuekuulisel perioodil on selleks määraks kolmandas finantstingimuses märgitud intressimäär. Järgnevatel kuuekuulistel perioodidel on kohaldatav intressimäär, mis vastab turuhinnaga eluaseme omandamiseks hoiupankade antavale üle kolmeaastaste hüpoteeklaenude keskmisele intressimäärale, mis on jõus muutmise ajal ja mille avaldab Hispaania Pank ametlikult ja perioodiliselt ametlikus väljaandes *Boletín Oficial del Estado* eluaseme omandamiseks mõeldud muutuva intressimääraga hüpoteeklaenude jaoks ja mida on ümardatud neljandik protsendipunkti ülespoole ning millele lisandub 0,25 protsendipunkti.“

21 M. Gómez del Moral Guasch esitas Juzgado de Primera Instancia n° 38 de Barcelonale (Barcelona esimese astme kohus nr 38, Hispaania) hagi kõnealuse tingimuse tühisuse tuvastamiseks selle väidetava ebaõigluse tõttu.

22 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib kõigepealt, et Hispaania hoiupankade hüpoteeklaenude baasindeksi alusel arvutatud hüpoteeklaenu muutuvintresside indekseerimine on ebasoodsam sellest, mis on arvutatud Euroopa pankadevahelise turuintressimäära (edaspidi „Euribor“) alusel, mida kasutatakse 90% Hispaanias võetud hüpoteeklaenudes. Hispaania hoiupankade hüpoteeklaenude baasindeksi kasutamine toob kaasa lisakulu 18 000 – 21 000 eurot laenu kohta.

- 23 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on tekkinud veel küsimus, kas asjaolu, et Hispaania hoiupankade hüpoteeklaenude baasindeks on reguleeritud indeks, toob kaasa selle, et tuleb kohaldada direktiivi 93/13 artikli 1 lõikes 2 ette nähtud erandit, kuigi laenulepingu poolte allutamine sellele indeksile tuleneb lepingutingimuse kohaldamisest.
- 24 Lisaks soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas tarbijat tuleb teavitada baasindeksi arvutamise meetodist ja selle eelnevast arengust, et tal oleks võimalik hinnata sõlmitud laenu kulukust. Seoses sellega märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et direktiivis sätestatud kõrgema tarbijakaitse taseme tagamiseks ei ole direktiivi 93/13 artikli 4 lõikest 2 tulenevat erandit Hispaania õiguskorda üle võetud.
- 25 Lisaks on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud küsimus, kas juhul, kui vaidlusalune lepingutingimus ei ole liidu õigusega kooskõlas, on Hispaania hoiupankade hüpoteeklaenude baasindeksi asendamine Euriboriga või ainult laenu põhisumma tagasimaksimine ilma intressi maksmata kooskõlas direktiiviga 93/13.
- 26 Neil asjaoludel otsustas Juzgado de Primera Instancia n° 38 de Barcelona (Barcelona esimese astme kohus nr 38) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas Hispaania hoiupankade hüpoteeklaenude baasindeksi puhul tuleb kohtul tagada kaitse nii, et ta kontrollib, et see indeks oleks tarbijale arusaadav, ilma et seda takistaks asjaolu, et see on õigus- või haldusnormides reguleeritud, kuna see ei ole direktiivi 93/13 artikli 1 lõikes 2 ette nähtud juhtum, sest tegu ei ole kohustusliku sättega, vaid sättega, millega teenuseosutaja lisab valikulisel lepingusse niisuguse muutuva laenuintressi?
2. a) Kas vastavalt direktiivi 93/13 artikli 4 lõikele 2, mis ei ole Hispaania õiguskorda üle võetud, on direktiiviga 93/13 ja selle artikliga 8 vastuolus see, et Hispaania kohus tugineb direktiivi artikli 4 lõikele 2 ja kohaldab seda, kuigi seda sätet ei ole Hispaania õiguskorda üle võetud seadusandja tahtel, kes soovis täielikku kaitset kõikide lepingutingimuste suhtes, mille võib müüja või teenuseosutaja tarbijalepingusse lisada, kaasa arvatud tingimuste suhtes, mis puudutavad lepingu põhiobjekti, ka siis, kui need on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles?
2. b) Kas selleks, et oluline lepingutingimus, konkreetselt Hispaania hoiupankade hüpoteeklaenude baasindeks, oleks arusaadav, on igal juhul vaja edastada teavet või reklaami järgmiste asjaolude või andmete kohta või nendest mõne kohta?
- i) Selgitada, kuidas on kindlaks määratud baasintressimäär, st teavitada, et see indeks sisaldab komisjonitasusid ja muid nominaalintressile lisanduvaid kulusid, et tegu on aritmeetilise, mitte kaalutud keskmisega, mida teenuseosutaja pidi teadma ja edastama, et ta pidi kohaldama negatiivset marginaali ja et antud andmed ei ole avalikud, vastupidi teisele tavapärasele intressimäärale, Euriborile.
- ii) Selgitada, kuidas see indeks on minevikus kujunenud ja võib muutuda tulevikus, tehes teatavaks ja avalikustades graafikud, millel on selgelt ja tarbijale arusaadavalt selgitatud selle spetsiifilise intressimäära muutumist seoses hüpoteegi tagatisel antavate laenude tavapärase intressimäära Euriboriga.
2. c) Kui Euroopa Kohus järeldab, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on kontrollida, kas lepingutingimused on ebaõiglasel, ja kohaldada sellest riigisisese õiguse kohaselt tulenevaid kõiki õiguslikke tagajärgi, küsitakse Euroopa Kohtult, kas kõigest sellest teavitamata jätmine ei tähenda direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 kohaselt, et lepingutingimus on arusaamatu, kuna see ei ole keskmise tarbija jaoks selge, või et selle teabe andmata jätmisega kaasneb ebaaus kohtlemine müüja või teenuseosutaja poolt, ja et seega, kui tarbija oleks asjakohaselt informeeritud, ei oleks ta nõustunud oma laenu hüpoteeklaenu baasindeksiga siduma?

3. Kui Hispaania hoiupankade hüpoteeklaenu baasindeks tunnistatakse tühiseks, siis milline kahest järgmisest tagajärjest oleks kokkuleppe puudumise korral või kui kokkulepe osutub tarbija jaoks kahjulikumaks, direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 ja artikli 7 lõikega 1 kooskõlas?
- i) Lepingu kohandamine, kohaldades selle indeksi asemel tavapärasit indeksit, st Euribori, kuna tegu on sisuliselt lepinguga, mis on seotud tootlusintressiga [krediidi]asutuse kasuks, [kes on] müüja või teenuseosutaja [staatuses].
 - ii) Jätta intress kohaldamata, nii et laenuvõtja või võlgnik on kohustatud määratud tähtaegadel tagasi maksma ainult laenu põhisumma.“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

- 27 Kõigepealt olgu märgitud, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on ERTL artiklis 267 sätestatud liikmesriikide kohtute ja Euroopa Kohtu vahelises koostöömenetluses Euroopa Kohtu ülesanne anda liikmesriigi kohtule tarvilik vastus, mis võimaldaks viimasel tema menetluses oleva kohtuasja lahendada. Seda arvestades tuleb Euroopa Kohtul vajaduse korral talle esitatud küsimused ümber sõnastada (7. augusti 2018. aasta kohtuotsus Smith, C-122/17, EU:C:2018:631, punkt 34).
- 28 On tõsi, et esimene eelotsuse küsimus puudutab Hispaania hoiupankade hüpoteeklaenu baasindeksit. Eelotsusetaotluse esitanud kohtule tarviliku vastuse andmiseks tuleb seda küsimust siiski mõista nii, et eelotsusetaotluse esitanud kohus palub sellega selgitada, kas direktiivi 93/13 artikli 1 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et direktiivi kohaldamisalast on välja jäetud tarbija ja müüja või teenuseosutaja vahel sõlmitud hüpoteeklaenulepingu tingimus, mis näeb ette, et laenu suhtes kohaldatav intressimäär põhineb ühel liikmesriigi õigusnormides ette nähtud ametlikest baasindeksitest, mida krediidasutused võivad kohaldada hüpoteeklaenu suhtes.
- 29 Vastavalt sellele sättele ei kuulu lepingutingimused, mis põhinevad kohustuslikel õigus- või haldusnormidel, direktiivi 93/13 reguleerimisalasse.
- 30 Nimetatud säte näeb niisiis selliste lepingutingimuste puhul ette erandi direktiivi 93/13 reguleerimisalast – erandi, mida tuleb tõlgendada kitsalt (vt selle kohta 20. septembri 2017. aasta kohtuotsus Andriuc jt, C-186/16, EU:C:2017:703, punktid 27 ja 31 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 31 See erand eeldab kahe tingimuse täitmist: esiteks peab lepingutingimus põhinema õigus- või haldusnormil ning teiseks peab asjaomane norm olema kohustuslik (10. septembri 2014. aasta kohtuotsus Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, punkt 78, ning 20. septembri 2017. aasta kohtuotsus Andriuc jt, C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 28).
- 32 Et teha kindlaks, kas nimetatud tingimused on täidetud, on Euroopa Kohus leidnud, et liikmesriigi kohus peab kontrollima, kas asjaomane lepingutingimus põhineb riigisisese õiguse normidel, mida kohaldatakse lepingupoolte vahel kohustuslikus korras, olenemata nende tahtest, või dispositiivsetel normidel, mida kohaldatakse teise võimalusena, see tähendab juhul, kui pooled ei ole konkreetsetes küsimuses teisiti kokku leppinud (21. märtsi 2013. aasta kohtuotsus RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, punkt 26; 10. septembri 2014. aasta kohtuotsus Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, punkt 79, ning 20. septembri 2017. aasta kohtuotsus Andriuc jt, C-186/16, EU:C:2017:703, punktid 29 ja 30).
- 33 Käesoleval juhul nähtub eelotsusetaotluse esitanud kohtu kirjeldusest põhikohtuasjas kohaldatavate riigisiseste õigusnormide kohta, et need õigusnormid ei sisaldanud kohustust näha hüpoteeklaenulepingute tagasimaksmistingimustes ette, et kohaldatakse ühte kuuest ametlikust baasindeksist, mis on ette nähtud Hispaania Panga 7. septembri 1990. aasta ringkirjas 8/1990

krediidiasutustele, milles on käsitletud tehingute läbipaistvust ja klientide kaitset (circular 8/1990 del Banco de España, a entidades de crédito, sobre transparencia de las operaciones y protección de la clientela, BOE nr 226, 20.9.1990, lk 27498), põhikohtuasjale kohaldatavas redaktsioonis (edaspidi „ringkiri 8/1990“).

- 34 Kohtujurist märkis sellega seoses oma ettepaneku punktides 78–83, et tundub – kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu kontrolli tulemusel ei ilmne vastupidist –, et 5. mai 1994. aasta määrus ei nõudnud muutuva intressimääraga laenude puhul mõne ametliku baasindeksi, sealhulgas Hispaania hoiupankade hüpoteeklaenude baasindeksi kasutamist, vaid nägi ette kõigest tingimused, millele peavad vastama „indeksid või baasintressimäärad“, et pangad saaksid neid kasutada.
- 35 Seetõttu tuleb asuda seisukohale – kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu kontrolli tulemusel ei ilmne vastupidist –, et Bankial oli vastavalt 5. mai 1994. aasta määruse II lisa punkti 3*bis* punkti 1 alapunktile d õigus kindlaks määrata muutuv intressimäär „mis tahes muul viisil, tingimused et see on laenuvõtja jaoks selge, konkreetne ja arusaadav ning kooskõlas õigusnormidega“.
- 36 Vaidlusaluses lepingutingimuses sisalduv viide Hispaania hoiupankade hüpoteeklaenude baasindeksile põhikohtuasjas kõne all oleva lepingu raames maksmisele kuuluva intressi arvutamiseks ei tulene järelikult kohustuslikust õigus- või haldusnormist käesoleva kohtuotsuse punktides 31 ja 32 viidatud kohtupraktika tähenduses. Kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu tehtava kontrolli tulemusel ei ilmne vastupidist, kuulub vaidlusalune lepingutingimus seega direktiivi 93/13 kohaldamisalasse.
- 37 Järelikult tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 1 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et selle direktiivi kohaldamisalasse kuulub tarbija ja müüja või teenuseosutaja vahel sõlmitud hüpoteeklaenulepingu tingimus, mis näeb ette, et laenu suhtes kohaldatav intressimäär põhineb ühel liikmesriigi õigusnormides ette nähtud ametlikest baasindeksitest, mida krediidiasutused võivad kohaldada hüpoteeklaenude suhtes, kui need õigusnormid ei näe ette ei selle indeksi kohustuslikku kohaldamist, olenemata poolte tahtest, ega dispositiivsena kohaldamist, kui pooled ei ole teisiti kokku leppinud.

Teise küsimuse punkt a

- 38 Teise küsimuse punktiga a palub eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitada, kas direktiivi 93/13, eelkõige selle artiklit 8, tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui liikmesriigi kohus kohaldab direktiivi artikli 4 lõiget 2 selleks, et jätta hindamata, kas lihtsas ja arusaadavas keeles koostatud ning lepingu põhiobjektiga seotud lepingutingimus võib olla ebaõiglane, kui viimati nimetatud sätet ei ole selle liikmesriigi õiguskorda üle võetud.
- 39 Teise küsimuse kohta eelotsusetaotluses antud selgitustest nähtub siiski, et selle küsimuse esimese osaga soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsemalt teada, kas liikmesriigi kohtul on isegi juhul, kui direktiivi 93/13 artikli 4 lõiget 2 ei ole riigisisesse õigusesse üle võetud, võimalik kontrollida, kas selline lepingutingimus nagu vaidlusalune lepingutingimus vastab direktiivis sätestatud läbipaistvuse nõudele.
- 40 Käesoleval juhul tuleb kõigepealt märkida, et eelotsusetaotluse esitanud kohus esitas teise küsimuse punkti a, lähtudes eeldusest, et direktiivi 93/13 artikli 4 lõiget 2 ei ole Hispaania õiguskorda üle võetud.
- 41 Bankia ja Hispaania valitsus väidavad omakorda, et Tribunal Supremo (Hispaania kõrgeim kohus) on 18. juuni 2012. aasta kohtuotsuses 406/2012 (ES:TS:2012:5966) ja 9. mai 2013. aasta kohtuotsuses 241/2013 (ES:TS:2013:1916) märkinud, et Hispaania seadusandja võttis direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 riigisisesse õigusesse üle 13. aprilli 1998. aasta seadusega 7/1998 lepingu tüüptingimuste kohta (Ley 7/1998 sobre condiciones generales de la contratación) (BOE nr 89, 14.4.1998, lk 12304). Nendest

kohtuotsustest ilmneb esiteks, et väljend „õiglane poolte tasakaal“, mida kasutati Hispaania õigusaktides enne direktiivi 93/13 vastuvõtmist, asendati väljendiga „õiguste ja kohustuste vaheline märkimisväärne tasakaalustamatus“, mille eesmärk on piirata kontrolli lepingutingimuse võimaliku ebaõigluse üle; teiseks, et puudub kontroll hindade ja teenuste tasakaalu üle, ning kolmandaks, et kuigi lepingu olulised osad on sisulisest kontrollist välistatud, võib neid siiski kontrollida seoses lisamis- ja läbipaistvuskriteeriumiga.

- 42 Arvestades aga käesoleva kohtuotsuse punktis 39 tehtud täpsustust teise küsimuse punkti a ulatuse kohta, ei ole vaja võtta seisukohta direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 tegeliku ülevõtmise kohta Hispaania õiguskorda.
- 43 Tuleb nimelt tõdeda, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale lähtub direktiiviga 93/13 loodud kaitsesüsteem eeldusest, et tarbija on suhetes müüja või teenuseosutajaga nõrgemal läbirääkimispositsioonil ja omab vähem teavet, mis viib selleni, et tarbija nõustub müüja või teenuseosutaja eelnevalt väljatöötatud tingimustega, ilma et tal oleks võimalik mõjutada nende sisu (vt eelkõige 3. juuni 2010. aasta kohtuotsus Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, EU:C:2010:309, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Abanca Corporación Bancaria ja Bankia, C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, punkt 49).
- 44 Võttes arvesse sellist nõrgemat positsiooni, seab direktiiv 93/13 liikmesriikidele kohustuse näha ette mehhanism, mis tagaks, et kõiki lepingutingimusi, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud, saaks kontrollida, et hinnata nende võimalikku ebaõiglust. Selles kontekstis on liikmesriigi kohtu ülesanne teha direktiivi 93/13 artikli 3 lõikes 1 ja artiklis 5 sätestatud kriteeriume arvesse võttes kindlaks, kas käesoleva juhtumi asjaolusid arvestades vastab selline lepingutingimus direktiivis esitatud heausksuse, tasakaalustatuse ja läbipaistvuse nõuetele (vt selle kohta 21. märtsi 2013. aasta kohtuotsus RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, punktid 42–48; 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 40, ning 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Abanca Corporación Bancaria ja Bankia, C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, punkt 50).
- 45 Direktiivi 93/13 artikli 4 lõige 2 koosmõjus artikliga 8 lubab liikmesriikidel seda direktiivi ülevõtvates õigusaktides siiski sätestada, et „õiglase või ebaõiglase iseloomu hindamine“ ei puuduta selles sättes osutatud lepingutingimusi, kui need tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles (vt selle kohta 3. juuni 2010. aasta kohtuotsus Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, EU:C:2010:309, punkt 32, ning 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 41).
- 46 Euroopa Kohus on lisaks rõhutanud, et samasugune lihtsas ja arusaadavas keeles koostamise nõue on välja toodud direktiivi 93/13 artiklis 5, milles on ette nähtud, et lepingutingimused peavad alati sellele nõudele vastama (vt selle kohta 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punktid 67 ja 68, ning 20. septembri 2017. aasta kohtuotsus Andriuc jt, C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 43). Sellest järeldub, et nimetatud nõuet kohaldatakse igal juhul, sealhulgas siis, kui lepingutingimus kuulub direktiivi artikli 4 lõike 2 kohaldamisalasse – isegi kui liikmesriik ei ole seda sätet üle võtnud. Seda nõuet ei saa taandada pelgale lepingutingimuse arusaadavusele vormilises ja grammatilises mõttes (30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 71).
- 47 Seega tuleb teise küsimuse punktile a vastata, et direktiivi 93/13, eelkõige selle artikli 4 lõiget 2 ja artiklit 8, tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi kohus on kohustatud kontrollima, kas lepingu põhiobjektiga seotud lepingutingimus on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles, ning seda olenemata direktiivi artikli 4 lõike 2 ülevõtmisest liikmesriigi õiguskorda.

Teise küsimuse punktid b ja c

- 48 Teise küsimuse punktides b ja c palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 93/13, eelkõige selle artikli 4 lõiget 2 ja artiklit 5, tuleb tõlgendada nii, et sellise lepingutingimuse läbipaistvuse nõude järgimiseks, milles määratakse hüpoteeklaenulepingu raames kindlaks muutuv intressimäär, mille arvutamise meetodit peetakse keskmise tarbija jaoks keeruliseks, peab müüja või teenuseosutaja esitama tarbijale teavet selle indeksi arvutamise meetodi kohta, mille alusel ta arvutab kõnealust intressimäära, ning indeksi varasema arengu kohta ja selle kohta, kuidas indeks võib tulevikus areneda.
- 49 Nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktides 106–109, on läbipaistvuse nõuet käsitleva Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt tarbija jaoks ülimalt oluline enne lepingu sõlmimist saadud teave lepingutingimuste ja lepingu sõlmimise tagajärgede kohta. Eeskätt just selle teabe alusel otsustab tarbija, kas ta soovib end müüja või teenuseosutaja poolt eelnevalt koostatud tingimustega siduda (21. märtsi 2013. aasta kohtuotsus RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, punkt 44; 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 70; 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Gutiérrez Naranjo jt, C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, punkt 50, ning 20. septembri 2017. aasta kohtuotsus Andriuc jt, C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 48).
- 50 Sellest järeldub, nagu on juba märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 46, et lepingutingimuste läbipaistvuse nõuet, nagu see tuleneb direktiivi 93/13 artikli 4 lõikest 2 ja artiklist 5, ei saa taandada nende tingimuste pelgale arusaadavusele vormilises ja grammatilises mõttes. Kuna direktiiviga rakendatud kaitsesüsteem lähtub eeldusest, et tarbija on suhetes müüja või teenuseosutajaga nõrgemal positsioonil ja seda eeskätt informeerituse osas, siis tuleb lepingutingimuste lihtsas ja arusaadavas keeles koostamise nõuet ning seega ka sama direktiiviga kehtestatud läbipaistvuse nõuet mõista laialt (30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punktid 71 ja 72, ning 20. septembri 2017. aasta kohtuotsus Andriuc jt, C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 44).
- 51 Kui on tegemist lepingutingimusega, mille kohaselt makstakse hüpoteeklaenulepingu raames laenu tagasi muutuva intressimäära alusel arvutatud intressiga, siis tuleb seda nõuet mõista nii, et lisaks sellele, et lepingutingimus peab tarbija jaoks olema vormiliselt ja grammatiliselt arusaadav, peab keskmisel tarbijal, kes on piisavalt informeeritud ning mõistlikult tähelepanelik ja arukas, olema võimalik aru saada intressimäära arvutamise meetodi konkreetsest toimimisest, nii et tal oleks täpsete ja arusaadavate kriteeriumide põhjal võimalik hinnata niisuguse lepingutingimuse majanduslikke tagajärgi – mis võivad olla märkimisväärsed – oma finantskohustustele (vt selle kohta ja analoogia alusel 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 75, ning 20. septembri 2017. aasta kohtuotsus Andriuc jt, C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 51).
- 52 Kuna Euroopa Kohus on pädev tõlgendama vaid liidu õigusnorme, käesoleval juhul direktiivi 93/13 (vt selle kohta 21. märtsi 2013. aasta kohtuotsus RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, punkt 48 ja seal viidatud kohtupraktika), on üksnes eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne teha selles küsimuses vajalik kontroll, võttes arvesse kõiki asjakohaseid faktilisi asjaolusid, sealhulgas reklaammaterjali ja teavet, mida laenuandja laenulepingu üle peetud läbirääkimistel andis (30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 74; 26. veebruari 2015. aasta kohtuotsus Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, punkt 75, ning 20. septembri 2017. aasta kohtuotsus Andriuc jt, C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 46). Konkreetsemalt peab liikmesriigi kohus kõiki lepingu sõlmimisega seotud asjaolusid arvesse võttes kontrollima, kas konkreetset juhul tehti tarbijale teatavaks kõik asjaolud, mis võivad mõjutada tema kohustuse ulatust ning võimaldavad tal hinnata eeskätt oma laenu kogumaksumust. Selle kontrolli raames on otsustava tähtsusega esiteks see, kas lepingutingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles, nii et keskmisel tarbijal, nagu teda on kirjeldatud käesoleva kohtuotsuse punktis 51, on võimalik seda maksumust hinnata, ning teiseks see,

kas laenulepingus on jäetud ära toomata teave, mida lepingu objektiks oleva kauba või teenuste laadi tõttu käsitatakse olulisena (20. septembri 2017. aasta kohtuotsus *Andriuc jt*, C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 47 ning seal viidatud kohtupraktika).

- 53 Seoses käesoleva kohtuotsuse punktis 51 kirjeldatud lepingutingimusega, mis viitab muutuvale intressimäärale, mille täpset väärtust ei saa laenulepingus selle lepingu kogu kehtivusajaks kindlaks määrata, tuleb tõdeda, et nagu kohtujurist oma ettepaneku punktides 122 ja 123 märkis, on selle analüüsi jaoks asjakohane asjaolu, et Hispaania hoiupankade hüpoteeklaenu baasindeksi arvutamise seotud tähtsaimad andmed olid hõlpsasti kättesaadavad kõigile isikutele, kes soovisid hüpoteeklaenu sõlmida, sest need andmed olid ära toodud ringkirjas 8/1990, mis oli avaldatud ametlikus väljaandes *Boletín Oficial del Estado*. See asjaolu võimaldas mõistlikult tähelepanelikul ja arukal tarbijal aru saada, et nimetatud baasindeks arvutati eluaseme omandamiseks antavate üle kolmeaastaste hüpoteeklaenu keskmise intressimäära alusel, hõlmates niiviisi nende pankade kasutatud marginaalide ja kulude keskmist määra, ning et kõnealusel hüpoteeklaenulepingus ümardati seda indeksit kuni neljandik protsendipunkti ülespoole ja sellele lisandus veel marginaal 0,25%.
- 54 Vaidlusaluse lepingutingimuse läbipaistvuse hindamisel on samuti asjakohane see, et põhikohtuasjas kõne all oleva lepingu sõlmimise ajal kehtinud riigisiseste õigusnormide kohaselt olid krediidasutused kohustatud teavitama tarbijaid Hispaania hoiupankade hüpoteeklaenu baasindeksi arengust laenulepingu sõlmimisele eelneva kahe kalendriaasta jooksul ja viimasest kättesaadavast väärtusest. Selline teave annab tarbijale ka objektiivse ülevaate niisuguse indeksi kohaldamisest tulenevate majanduslike tagajärgede kohta ning on kasulikuks võrdlusaluseks Hispaania hoiupankade hüpoteeklaenu baasindeksil põhineva muutuva intressimäära arvutamise ja muude intressimäära arvutamise valemite vahel.
- 55 Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab seega kontrollima, kas põhikohtuasjas kõne all oleva lepingu sõlmimisel täitis Bankia tegelikult kõiki riigisisestes õigusnormides sätestatud teavitamiskohustusi.
- 56 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb teise küsimuse punktidele b ja c vastata, et direktiivi 93/13, eelkõige selle artikli 4 lõiget 2 ja artiklit 5, tuleb tõlgendada nii, et sellise lepingutingimuse läbipaistvuse nõude järgimiseks, milles määratakse kindlaks muutuv intressimäär hüpoteeklaenulepingu raames, peab see lepingutingimus olema nii vormiliselt ja grammatiliselt arusaadav kui võimaldama ka seda, et keskmisel tarbijal, kes on piisavalt informeeritud ning mõistlikult tähelepanelik ja arukas, oleks võimalik aru saada intressimäära arvutamise meetodi konkreetsest toimimisest, nii et tal oleks täpsete ja arusaadavate kriteeriumide põhjal võimalik hinnata niisuguse lepingutingimuse majanduslike tagajärgi – mis võivad olla märkimisväärsed – oma finantskohustustele. Sellise hindamise puhul, mis liikmesriigi kohtul tuleb selles osas läbi viia, on eriti asjakohane esiteks see, et intressimäära arvutamise seotud tähtsaimad andmed on kõigile isikutele, kes kavatsevad hüpoteeklaenu sõlmida, intressimäära arvutamise meetodi avaldamise tõttu hõlpsasti kättesaadavad, ning teiseks teabe andmine selle indeksi varasema arengu kohta, mille alusel intressimäär arvutatakse.

Kolmas küsimus

- 57 Kolmanda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus see, kui juhul, kui muutuvate laenuintresside arvutamiseks kasutatava baasindeksi kindlaks määranud ebaõiglane lepingutingimus on tühine ja lepingupooled ei ole kokku leppinud teisiti, asendab liikmesriigi kohus selle indeksi seadusjärgse indeksiga või kohustab laenuvõtjat maksma lepingus ette nähtud tähtaja jooksul tagasi laenu põhisumma ilma intressi maksmata.
- 58 Olgu kõigepealt märgitud, et vastavalt direktiivi 93/13 artikli 6 lõikele 1 peab liikmesriigi kohus jätma ebaõiglasel lepingutingimused kohaldamata, et need ei tekitaks tarbijale siduvaid tagajärgi, välja arvatud juhul, kui tarbija vaidleb sellele vastu (vt selle kohta 4. juuni 2009. aasta kohtuotsus *Pannon*

GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, punkt 35; 14. juuni 2012. aasta kohtuotsus Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 65, ja 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Abanca Corporación Bancaria ja Bankia, C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, punkt 52).

- 59 Euroopa Kohtu kohtupraktikast tuleneb veel, et kui liikmesriigi kohus tuvastab müüja või teenuseosutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingu ebaõiglase tingimuse tühisuse, tuleb direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisene õigusnorm, mis võimaldab liikmesriigi kohtul täiendada seda lepingut nimetatud tingimuse sisu muutes (14. juuni 2012. aasta kohtuotsus Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 73; 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 77, ning 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Abanca Corporación Bancaria ja Bankia, C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, punkt 53).
- 60 Kui liikmesriigi kohus võiks muuta sellises lepingus sisalduvate ebaõiglaste tingimuste sisu, võiks selline õigus kahjustada direktiivi 93/13 artikli 7 pikaajalist eesmärki. Nimelt aitaks niisugune õigus kaasa hoiatava mõju kõrvaldamisele, mida avaldatakse müüjatele või teenuseosutajatele pelgalt sellega, et tarbija suhtes selliseid ebaõiglaseid tingimusi ei kohaldata, kuna müüjad või teenuseosutajad üritaksid endiselt kasutada viidatud tingimusi, teades, et isegi kui need tunnistatakse kehtetuks, võib liikmesriigi kohus lepingut siiski vajaduse piires täiendada, tagades seega nende ettevõtjate huvid (14. juuni 2012. aasta kohtuotsus Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 69; 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 79, ning 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Abanca Corporación Bancaria ja Bankia, C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, punkt 54).
- 61 Euroopa Kohus on aga otsustanud, et olukorras, kus müüja või teenuseosutaja ning tarbija vahel sõlmitud leping ei saa ebaõiglase tingimuse väljajätmise korral kehtima jääda, ei ole direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 vastuolus, kui liikmesriigi kohus jätab lepinguõiguse põhimõtteid kohaldades ebaõiglase tingimuse välja, asendades selle riigisisese õiguse dispositiivse normiga olukordades, kus ebaõiglase tingimuse tühiseks tunnistamine kohustaks kohut lepingut tervikuna tühistama, mis tooks tarbijale kaasa eriti kahjulikud tagajärjed, millega teda seeläbi karistatakse (vt selle kohta 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punktid 80–84; 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Abanca Corporación Bancaria ja Bankia, C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, punktid 56 ja 64, ning 3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, punkt 48).
- 62 Euroopa Kohus on sellega seoses otsustanud, et niisugune asendamine on direktiivi 93/13 eesmärki arvestades täiesti põhjendatud. See on nimelt kooskõlas direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 eesmärgiga, sest selle sätte eesmärk on asendada lepinguga loodud formaalne tasakaal lepingupoolte õiguste ja kohustuste vahel tegeliku tasakaaluga, mis taastab nendevahelise võrdsuse, mitte aga tühistada kõik ebaõiglasi tingimusi sisaldavad lepingud (vt selle kohta 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punktid 81 ja 82 ning seal viidatud kohtupraktika, ja 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Abanca Corporación Bancaria ja Bankia, C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, punkt 57).
- 63 Kui sellises olukorras, nagu on kirjeldatud käesoleva kohtuotsuse punktis 61, ei oleks lubatud ebaõiglast tingimust riigisisese õiguse dispositiivse sättega asendada ning kohus oleks kohustatud lepingu tervikuna tühistama, võiks see tarbijale kaasa tuua eriti kahjulikke tagajärgi, mistõttu võib lepingu tühistamise hoiatav mõju saada kahjustatud. Laenulepingu puhul oleks sellise tühistamise põhimõtteline tagajärg laenujäägi kohe sissenõutavaks muutumine, mis võib ületada tarbija rahalisi võimalusi ja karistada selle asjaolu tõttu pigem tarbijat kui laenuandjat, kes ei pruugi sellest tulenevalt hoiduda selliste tingimuste lisamisest oma lepingutesse (vt selle kohta 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punktid 83 ja 84, ning 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Abanca Corporación Bancaria ja Bankia, C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, punkt 58).

- 64 Seetõttu tuleb asuda seisukohale, et olukorras, kus müüja või teenuseosutaja ja tarbija vahel sõlmitud hüpoteeklaenuleping ei saa kehtida pärast seda, kui lepingust jäetakse välja ebaõiglane tingimus, mis laenule kohaldatava muutuva intressimäära arvutamiseks viitab seadusega kehtestatud indeksile, ei saa direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 tõlgendada nii, et sellega on vastuolus see, kui lepingu tühisuse vältimiseks asendab liikmesriigi kohus selle tingimuse riigisisises õiguses dispositiivselt sätestatud indeksiga, kuna lepingu tühistamine tooks tarbija jaoks kaasa eriti kahjulikke tagajärgi (vt analoogia alusel 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Abanca Corporación Bancaria ja Bankia, C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, punkt 59).
- 65 Käesoleval juhul näeb vaidlusalune lepingutingimus ette, et muutuv intressimäär arvutatakse Hispaania hoiupankade hüpoteeklaenude baasindeksi alusel. Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust nähtub siiski, et see ringkirjas 8/1990 ette nähtud seadusega kehtestatud indeks asendati 27. septembri 2013. aasta seaduse 14/2013 viieteistkümnenda lisasätte kohaselt asendusindeksiga, mida Hispaania valitsus peab „dispositiivseks“. Kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu kontrolli tulemusel ei ilmne vastupidist, näeb see lisasäte ette kõnealuse asendusindeksi kohaldamise, kui lepingupooled ei ole teisiti kokku leppinud.
- 66 Selles kontekstis võib eelotsusetaotluse esitanud kohus juhul, kui ta tuvastab esiteks, et vaidlusalune lepingutingimus on ebaõiglane, teiseks, et põhikohtuasjas kõne all olev hüpoteeklaenuleping ei saa ilma selle tingimuseta kehtima jääda, ja kolmandaks, et selle lepingu tühistamine tooks põhikohtuasja hagejale kaasa eriti kahjulikud tagajärjed, asendada nimetatud tingimuse 27. septembri 2013. aasta seaduses 14/2013 ette nähtud asendusindeksiga, tingimusel et seda indeksit saab pidada riigisisese õiguse kohaselt dispositiivseks.
- 67 Seetõttu tuleb kolmandale küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus see, kui juhul, kui ebaõiglane lepingutingimus, milles määratakse kindlaks muutuva laenuintressi arvutamise aluseks olev baasindeks, on tühine, asendab liikmesriigi kohus selle indeksi seadusjärgse indeksiga, mida kohaldatakse juhul, kui lepingupooled ei ole kokku leppinud teisiti, tingimusel et asjaomane hüpoteeklaenuleping ei saa selle ebaõiglase tingimuse väljajätmise korral kehtima jääda ning kui lepingu tervikuna tühistamine tooks tarbijale kaasa eriti kahjulikke tagajärgi.

Käesoleva kohtuotsuse ajalise mõju piiramise taotlus

- 68 Kuna kolmas eelotsuse küsimus on sõnastatud nii, et see puudutab „Hispaania hoiupankade hüpoteeklaenude baasindeksi tühiseks tunnistamise“ võimalust, palus Hispaania valitsus Euroopa Kohtule esitatud kirjalikes ja suulistes seisukohtades piirata kohtuotsuse ajalist mõju. Tuleb täpsustada, et Hispaania valitsuse nõue põhineb eeldusel, et kui niisugune tingimus nagu vaidlusalune lepingutingimus on tühine, siis jääb laenuleping kehtima ilma intressita.
- 69 Nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 52, on Euroopa Kohus pädev tõlgendama vaid liidu õigusnorme, käesoleval juhul direktiivi 93/13.
- 70 Kolmandale eelotsuse küsimusele antud vastusest nähtub aga, et sellise tingimuse nagu vaidlusalune lepingutingimus tühisuse korral on liikmesriigi kohtul õigus käesoleva kohtuotsuse punktis 67 mainitud tingimustel asendada lepingutingimuses viidatud indeks seadusjärgse indeksiga, mida kohaldatakse juhul, kui lepingupooled ei ole kokku leppinud teisiti.
- 71 Neil asjaoludel ei saa niisuguse lepingutingimuse võimaliku tühisuse finantstagajärgi üksikutele pankadele ja kogu pangandussüsteemile kindlaks määrata üksnes tõlgenduse põhjal, mille Euroopa Kohus on käesolevas kohtuasjas liidu õigusele andnud (vt analoogia alusel 21. märtsi 2013. aasta kohtuotsus RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, punktid 60 ja 61).

72 Sellest tuleneb, et puudub alus piirata käesoleva kohtuotsuse ajalist kehtivust.

Kohtukulud

73 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

1. Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 1 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et selle direktiivi kohaldamisalasse kuulub tarbija ja müüja või teenuseosutaja vahel sõlmitud hüpoteeklaenulepingu tingimus, mis näeb ette, et laenu suhtes kohaldatav intressimäär põhineb ühel liikmesriigi õigusnormides ette nähtud ametlikest baasindeksitest, mida krediidasutused võivad kohaldada hüpoteeklaenu suhtes, kui need õigusnormid ei näe ette ei selle indeksi kohustuslikku kohaldamist, olenemata poolte tahtest, ega dispositiivsena kohaldamist, kui pooled ei ole teisiti kokku leppinud.
2. Direktiivi 93/13, eelkõige selle artikli 4 lõiget 2 ja artiklit 8, tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi kohus on kohustatud kontrollima, kas lepingu põhiobjektiga seotud lepingutingimus on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles, ning seda olenemata direktiivi artikli 4 lõike 2 ülevõtmisest liikmesriigi õiguskorda.
3. Direktiivi 93/13, eelkõige selle artikli 4 lõiget 2 ja artiklit 5, tuleb tõlgendada nii, et sellise lepingutingimuse läbipaistvuse nõude järgimiseks, milles määratakse kindlaks muutuv intressimäär hüpoteeklaenulepingu raames, peab see lepingutingimus olema nii vormiliselt ja grammatiliselt arusaadav kui võimaldama ka seda, et keskmisel tarbijal, kes on piisavalt informeeritud ning mõistlikult tähelepanelik ja arukas, oleks võimalik aru saada intressimäära arvutamise meetodi konkreetsest toimimisest, nii et tal oleks täpsete ja arusaadavate kriteeriumide põhjal võimalik hinnata niisuguse lepingutingimuse majanduslikke tagajärgi – mis võivad olla märkimisväärsed – oma finantskohustustele. Sellise hindamise puhul, mis liikmesriigi kohtul tuleb selles osas läbi viia, on eriti asjakohane esiteks see, et intressimäära arvutamisega seotud tähtsaimad andmed on kõigile isikutele, kes kavatsevad hüpoteeklaenu sõlmida, intressimäära arvutamise meetodi avaldamise tõttu hõlpsasti kättesaadavad, ning teiseks teabe andmine selle indeksi varasema arengu kohta, mille alusel intressimäär arvutatakse.
4. Direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus, kui juhul, kui ebaõiglane lepingutingimus, milles määratakse kindlaks muutuva laenuintressi arvutamise aluseks olev baasindeks, on tühine, asendab liikmesriigi kohus selle indeksi seadusjärgse indeksiga, mida kohaldatakse juhul, kui lepingupooled ei ole kokku leppinud teisiti, tingimusel et asjaomane hüpoteeklaenuleping ei saa selle ebaõiglase tingimuse väljajätmise korral kehtima jääda ning kui lepingu tervikuna tühistamine tooks tarbijale kaasa eriti kahjulikke tagajärgi.

Allkirjad